

Група аутора, САМОУПРАВНИ СОЦИЈАЛИЗАМ, издање Савремене администрације, Београд 1976, стр. 232.

Уџбеник „Самоуправни социјализам“ чији су аутори група наставника новосадског универзитета (С. Мезеи, Т. Шуваков, А. Раич, М. Наумовић, М. Поповић и Ј. Миљуш) равен је и презентиран јавности с циљем да се удовољни оправданом захтеву о ширем распрострањању марксистичке мисли и идеологије самоуправног друштва. Конципиран је нов наставни предмет, намењен првенствено студентима техничких факултета, који треба да се позабави развојем и применом марксистичког учења као идеологије и науке југословенског модела развоја, да постане интегрални део процеса изградње самоуправног социјализма.

Приликом утврђивања програмских садржаја морала се поштовати сва ширина и дубина самоуправљања, чињеница да је то историјски нови систем односа у производњи и расподели, нови концепт социјалне организације и систем продукционих односа, па су, следствено томе, обрађене следеће области: економска, социолошко-политиколошка и политичког система.

Први део рада, који је уводног карактера, обрађује питање теоријских основа и генезе самоуправљања. Како истиче др Милвоје Наумовић „теорија самоуправног социјализма настала на вредносном систему и научним достигнућима марксизма, на самосталним и специфичним думетима револуционарне праксе и на критичком превазилажењу примарних искустава социјалистичке изградње у једној аграрно заосталој и многонационалној земљи — а развијана у оштрој борби против стаљинистичког хегемонизма — политичка теорија самоуправног социјалистичког друштва одиграла је прворазредно важну улогу у историјском обрачуњу са етатистичким концептом социјалистичке трансформације не само у нашим већ и у међународним размерама, а исто тако и у непосредном оријентисању друштвеног развоја наше земље у правцу самоуправљања као политичког облика и садржаја социјалистичког преображаја самоуправљања као концепта социјалне организације и система односа“ (стр. 3).

У овом контексту посебна пажња је посвећена критици тзв. примитивног комунизма и, на бази тога, Марксовој теорији о настанку бескласног друштва.

Други део рада обрађује основна питања друштвено-политичког система наше земље. Највише простора дато је, сасвим природно, самоуправљању у организацијама удруженог рада, месним заједницама као и месту и улози општине у политичком систему.

У даљим излагањима разрађени су основни извори самоуправног (аутономног) права — самоуправни споразуми и друштвени договори. Посебно је интересантна извршена класификација самоуправних споразума. Ови акти се деле на статусне (којима се регулишу питања удруживања основних организација удруженог рада), колективне (којима се регулишу питања у вези са лохотком, расподелом дохотка и личних доходака, ко и питања међусобних односа у удруженом раду) и пословне (којима се регулише пословање организација удруженог рада — размена производа и услуга и друга питања).

Трећи, најопширнији део књиге, обрађује карактеристике материјалне основе и друштвено-економских односа југословенског друштва. После обичајених излагања која се односе на привредни потенцијал наше земље и на могућности и правце развоја, знатно више простора дато је објашњењу места и улоге привредних комора у самоуправно организованом привреди. Писац овог поглавља др Јован Миљуш, сасвим ис-

правно, подвлачи „да привредне коморе треба да представљају одређени институционални облик за повезивање, самоуправно договарање и споразумевање привредних субјеката, за усаглашавање њихових посебних интереса са заједничким интересима привреде, а затим са општедруштвеним интересима” (стр. 110). Привредне коморе треба да представљају место организоване активности организација удруженог рада у привреди, ради самоуправног решавања економских питања и смањења стихијности у привредном развоју и привређивању. На тај начин преко комора самоуправно удружени рад у привреди треба једним делом да реализује свој уставни положај и улогу у решавању друштвено-економских питања. Аутор посебно наглашава да је поступак трансформисања коморског механизма на начелима новог устава углавном завршен, тако да сада предстоји несумњиво тежа фаза у остварењу уставне концепције комора у пракси. Реч је о потреби да коморе преко своје континуиране активности омогуће и обезбеде удруженом раду да остварује своје интересе у делу где је неопходно заједничко договарање и усклађивање са циљем обезбеђења најбржег укупног развоја који истовремено значи и појединачни развој свих субјеката.

Даља излагања посвећена су територијалној подели рада у Југославији и утицају на степен развијености региона. Полазећи од премисе да је степен развијености поједине регионалне јединице последица одређеног стања и односа који постоје у процесу друштвене репродукције која се на датом подручју одвија, аутор овог поглавља др Тихомир Штуканов се опредељује за анализу следећих параметара нивоа развијености: друштвену стопу запослености, доходак по запосленом у ОУР-има у области привреде, општа стопа акумулативности, укупно ангажована средства по запосленом и промет на мало по становнику. Добијени резултати истраживања указују да у редоследу развијености региона није дошло до промена. У појединим случајевима разлике се, у последње време, чак и продубљују. Због тога политика регионалног развоја остаје и даље веома актуелна.

И у следећим политекономским и економско-политичким излагањима аутори остају на тлу најсавременијих решења која даје економска теорија и пракса, без икаквих ретроспекција или опширних теоријских излагања. Илустрације ради, разрађене су одредбе Основа заједничке политике дугорочног развоја СФР Југославије до 1985. године, дат је приказ новог система друштвеног планирања према Нацрту закона о основама система друштвеног планирања и о друштвеном плану Југославије који претходи коначном тексту закона чије се усвајање ускоро очекује.

Овај рад, превасходно намењен потребама наставе, тек треба да доживи оцену јавности, стручне и оне шире. Неке слабости у композицији текста као и у значају који је појединим партијама дат уочљиве су. Оне су неизбежне у колективним радовима а нарочито у радовима интердисциплинарног карактера. Због тога не треба бити сувише строг у оцени пионирског подухвата на конципирању новог наставног предмета чије име уџбеник носи.

др Миодраг Панић